

ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 1917

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ",
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
1917

ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Η ΦΥΜΑΤΙΩΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ

Ἡ σταυροφορία κατὰ τῆς φυματιώσεως εἶναι, κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμὴν, μία παγκόσμιος σταυροφορία. Ἡ καταστρεπτικὴ νόσος, ἣ ὁποία καὶ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰς ὑπαρχούσας στατιστικὰς φθίρει τοὺς ἀστικοὺς ἰδία πληθυσμοὺς καὶ ὑπονομεύει τὴν εὐρωστίαν τῆς φυλῆς, ὅσον σχεδὸν πάντα τὰ ἄλλα νοσήματα συλλήβδην, ἀπησχόλησε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὴν Ἑλληνικὴν ἰατρικὴν σκέψιν, ἃν δὲ δὲν ἀπησχόλησεν ἀναλόγως καὶ τὴν Ἑλληνικὴν δρᾶσιν, ὑπάρχει ἐλπίς ὅτι, ἀποκαθισταμένων τῶν πραγμάτων εἰς τὴν ποθητὴν ἡρεμίαν, τὴν ὁποίαν ἐτάραξεν ὁ Πόλεμος τῶν Ἑθνῶν, θὰ τὴν ἀπασχολήσῃ κατ' ἀξίαν τῆς βαρύτητος καὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ θέματος.

Ἄτυχῶς εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς φυματιώσεως ἐν Ἑλλάδι, ἐκτὸς τῶν γενικῶν δυσμενῶν αἰτίων τῆς φυσιολογικῆς ἀθλιότητος ἐνὸς κακῶς τρεφομένου καὶ διαιτωμένου λαοῦ, ἐκτὸς τῆς προδιαθετικῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐλονοσίας, ἐκτὸς τῶν προόδων τοῦ ἀλκοολισμοῦ καὶ εἰς τὴν κατ' ἐξοχὴν νηφαλίαν αὐτὴν χώραν, ἐκτὸς τῆς ἔξωθεν εἰσαγωγῆς διὰ τῶν παλινοστούντων μεταναστευτικῶν πληθυσμῶν, τὸ Ἑλληνικὸν Στράτευμα ξηρᾶς καὶ θαλάσσης προσέφερε μοιραίως τὴν ἀναλογίαν τοῦ εἰς τὴν μεγάλην καταστροφὴν. Τὸ πρᾶγμα ἐκπλήττει ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀλλ' ἡ πραγματικότης ἀτυχῶς εἶναι καθ' ὑπερβολὴν εὐγλωττος ἐν προκειμένῳ. Τὰ στρατιωτικὰ ἐν γένει νοσοκομεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καὶ τὰ στοιχειωδέστερα μέτρα τῆς ἀπομονωτικῆς θεραπείας ὑπῆρξαν ἄγνωστα, δι' ἔλλειψιν μέσων ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας, καὶ ὅπου ἄνδρες, πάσχοντες ὀξέα παροδικὰ νοσήματα, συνενοσηλεύοντο μετὰ φυματικῶν πάσης μορφῆς καὶ παντὸς σταδίου, ἀπειργάσθησαν μολύνσεις καθαρῶς ἐγκληματικὰς, ἐπὶ μακρὰν δὲ σειρὰν ἐτῶν τὸ Στράτευμα, ἀρκούμενον εἰς τὴν τυπικὴν κατὰ τοὺς νόμους ἀπαλλαγὴν τῶν πασχόντων, ἐξηκολούθει νὰ ἐξακοντίζῃ πρὸς πᾶσαν τὴν Ἑλληνικὴν γῆν σμήνη ἀνυπόπτων φορέων

τοῦ βακίλλου τοῦ Κώχ καὶ νὰ δημιουργῆ ἑστίας φυματικῆς μολύνσεως καὶ μέχρι τῶν ἀκρωρειῶν ἀκόμη, ὅπου μέχρι τινὸς ἦτο ἄγνωστος μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν ἢ καταστρεπτικὴ νόσος. Ἐὰν τὰ πράγματα μετεβλήθησαν κάπως, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ καυχηθῶμεν, ὅτι ὁμοῦ μὲ τὴν μετανάστευσιν, τὸ Στράτευμα δὲν ἐξακολουθεῖ νὰ παραλαμβάνη ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας ὑγίαν, εὐρωστίαν καὶ ρώμην, χωρὶς νὰ κατορθῶνῃ πάντοτε καὶ νὰ τὴν συντηρήσῃ τοῦλάχιστον.

Θὰ ὑπέθετέ τις εὐλόγως, ὅτι οἱ εὐμενέστατοι ἄλλως ὅροι τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐνδιαιτήσεως τοῦ ναυτικοῦ στρατεύματος, ἐν περιβάλλοντι ἐξόχως ὑγιεινῷ, κατὰ πλάσμα, θ' ἀπετέλουν, ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦλάχιστον τῆς φυματιώσεως, κυκλώπειον τεῖχος κατὰ τῆς εἰσβολῆς καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ μολύσματος μεταξὺ τῶν ναυτικῶν τάξεων. Ἀτυχῶς ὅμως τὰ πράγματα διαψεύδουν τραγικῶς τὴν προϋπόθεσιν ταύτην. Ἡ φυματίωσις λυμαίνεται καὶ τὸ Ναυτικὸν κατ' ἀναλογίαν, τῆς ὁποίας τίποτε δὲν θὰ εἶχαν νὰ φθονήσουν αἱ ἄλλαι κοινωνικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ τάξεις. Ἀτυχῶς αἱ στατιστικαὶ πληροφορίαι, τὰς ὁποίας θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐπικαλεσθῶ πρὸς πίστωσιν τοῦ πράγματος, δὲν εἶναι ἐπαρκεῖς πρὸς ἐπιστημονικὴν χρησιμοποίησιν. Ἰατρικὴ Στατιστικὴ, ὅπως ἐννοεῖται σήμερον ὁ κλάδος οὗτος τῆς Ἐπιστήμης, δὲν ὑπῆρξε μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰς τὸ Β. Ναυτικόν, οὔτε θὰ ἠδύναντο ν' ἀποτελέσουν οἵανδήποτε συμβολὴν εἰς ἐπιστημονικὴν μελέτην ζητημάτων αἱ στοιχειώδεις, ἀμέθοδοι καὶ ἐμπειρικαὶ ἐντελῶς μηνιαῖαι στατιστικαὶ τῶν νοσοκομείων, αἱ προσηρητέμηναι εἰς τὸν γνωστὸν ἀτελέστατον πίνακα τῶν μηνιαίων καλουμένων ἀναφορῶν. Μόλις πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, ἔχοντες τὴν τιμὴν νὰ προϊστάμεθα τοῦ Ὑγειονομικοῦ Γμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, κατείδομεν τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην τῆς προκλήσεως τοῦ σχετικοῦ Β. Διατάγματος, δι' οὗ καθιδρύθη ἐπισήμως καὶ ὑπηρεσία Ναυτικῆς Ἰατρικῆς Στατιστικῆς, κατηρτίσθησαν δὲ καὶ τὰ ὑποδείγματα τῶν ἐν χρήσει ἔκτοτε στατιστικῶν πινάκων διὰ τὰ νοσοκομεῖα, τὰ θεραπευτήρια τῶν πλοίων, τὴν Ἀνωτάτην Ὑγειονομικὴν Ἐπιτροπὴν κτλ., κατὰ κλάδους καὶ εἰδικότητας ἀνδρῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν τοῖς ξένοις ναυτικοῖς τελειότερων ὑποδειγμάτων, οὕτως ὥστε ἐκ τῆς συγκεντρώσεως καὶ συνδέσεως τῶν μερικῶν στατιστικῶν δεδομένων ν' ἀποβαίῃ δυνατὴ ἢ ἐτησίαι γενικὴ στατιστικὴ τῆς νοσηρότητος ἐν τῷ Β. Ναυτικῷ. Ἡ ἔλλειψις ὅμως εἰδικῶς ἐπιπεφορτισμένου τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀξιωματικοῦ ἐν τῇ κεντρικῇ Ὑπηρεσίᾳ,

τοῦ ὁποίου ἔργον θὰ ἦτο νὰ συγκεντρώσῃ καὶ συνθέσῃ τὸ στατιστικὸν τοῦτο ὑλικόν, πρὸς καταρτισμὸν γενικῆς στατιστικῆς, μετὰ τῶν ἀναγκαίων πινάκων καὶ σχηματικῶν διαγραμμάτων, δι' ὧν θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ συγκριτικὴ μελέτη τῶν στατιστικῶν δεδομένων καὶ ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξίας τῶν λαμβανομένων ἐκάστοτε μέτρων πρὸς καταπολέμησιν τῆς τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε νοσηρότητος, καθιστᾶ μέχρι τῆς παρούσης στιγμῆς τοῦλάχιστον ἄχρηστον ἐπιστημονικῶς καὶ τὸ συναγόμενον ἤδη ὑλικὸν τῶν μερικῶν παρατηρήσεων. Οὐχ ἦττον ὅμως καὶ παρὰ τὴν ἔλλειψιν ἐπακριβοῦς στατιστικῆς, ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦλάχιστον τῆς φυματιώσεως, ἡ πείρα τῶν ναυτικῶν ἰατρῶν εἶναι ἀτυχῶς δυσμενεστάτη ἐν προκειμένῳ. Ἡ φυματίωσις νέμεται καὶ τὰς τάξεις τοῦ ναυτικοῦ στρατεύματος, κατ' ἀναλογίαν ἀξίαν νὰ προκαλέσῃ τὴν σύντονον προσοχὴν ἡμῶν.

Ἄλλὰ γεννᾶται τὸ ζήτημα: Δεδομένου, ὅτι οἱ ἐκάστοτε κληρωτοὶ πρὸ τῆς κατατάξεως αὐτῶν ἐπιθεωροῦνται ἀρμοδίως, πῶς συμβαίνει ὥστε, ἐκτὸς τῶν εὐθὺς ἀπαλλασσομένων δι' ἐκδήλους φυματικὰς παθήσεις, νὰ παρουσιάζωνται μικρὸν μετὰ τὴν κατάταξιν αὐτῶν χρόνον, ναῦται παρουσιάζοντες φυματικὰς ἐκδηλώσεις; Διέφυγαν ἄρά γε τὴν προσοχὴν τῶν ἐξεταζόντων αὐτοὺς ἰατρῶν, κατὰ τὴν κατάταξιν, ἢ καταταχθέντες ὑγιεῖς ἢ ἀπλῶς προδιατεθειμένοι ἐνόσησαν εἴτα κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὑπηρεσίας των; Ἴσως πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἀμφοτέρωτα ταῦτα συμβαίνουν. Ἡ πρώτη ἐξέτασις τῶν κληρωτῶν, λόγῳ τῆς ἀθρόας αὐτῶν προσελεύσεως καὶ τῆς ἐπειγόντως γενομένης ἐξετάσεως, παρ' ἑνὸς ἰατροῦ, μεθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἰκανότητα καὶ εὐσυνειδησίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκλείσῃ ἐντελῶς τὴν εἰς τὰς τάξεις παρείσφρησιν ἀνδρῶν, οὐ μόνον φυματικῶν εἰς τὰ πρώτα στάδια ἢ τὰς προφυματικὰς καταστάσεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἔτι πασχόντων προβλεπόμενα καὶ μὴ τελείως ἐκδηλα νοσήματα, συχνάκις δὲ ἢ Ἀνωτάτη Ὑγειονομικὴ Ἐπιτροπὴ εὐρίσκειται πρὸ παραπεμπομένων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων ἡ πάθησις προφανῶς χρονολογεῖται πρὸ τῆς κατατάξεώς των. Ἡ πρώτη ἰατρικὴ ἐξέτασις τῶν κληρωτῶν ἐκτελεῖται, κατ' ἀνάγκην, κατὰ τρόπον πρόχειρον καὶ ἐπείγοντα. Ὁ ἰατρὸς ἀναζητεῖ τὴν ἐνδεχομένην ὑπαρξιν κήλης, τραχωμάτων, ἐκδήλων σωματικῶν πηρώσεων καὶ πλέον οὐ, δὲν φέρεται δὲ πρὸς λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν τῶν ἄλλων ὀργανικῶν συστημάτων, ἐξέτασιν ἀπαιτοῦσαν καὶ χρόνον καὶ ἡσυχίαν καὶ μέσα εἰδικά, εἰ μὴ ἐπὶ ὑποδείξει αὐτοῦ τοῦ ἐξεταζομένου. Ἐὰν δὲ ἡ ἐξωτερικὴ εὐρωστία ἢ ἡ ἀπατηλὴ εὐχροια τοῦ ἐξεταζομένου δὲν τύχη νὰ συμβιβάζεται πρὸς τὰς αἰτιώσεις

τοῦ ἐξεταζομένου, ἢ ὑπόνοια τῆς συχνῆς προσποιήσεως ἢ ὑπερβολῆς γεννᾶται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἱατροῦ καὶ ὁ κληρωτὸς παραπέμπεται πρὸς κατάταξιν ὡς «σωματικῶς καὶ διανοητικῶς ὑγιῆς», χωρὶς κἂν νὰ ἀποσταλῆ εἰς τὸ νοσοκομεῖον πρὸς λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν. Καὶ δεδομένων τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἧς ἀναγκαστικῶς τελεῖται ἡ πρώτη εἰσιτήριος ἐξέτασις τῶν κληρωτῶν, ἢ εὐθύνη ἐνδεχομένων παραλήψεων ἢ παραγνωρίσεων δὲν δύναται νὰ βαρύνῃ ἀπολύτως τὸν ἐξετάζοντα ἱατρόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν βραχεῖ σχετικῶς χρόνῳ ἀνάπτυξις φυματικῶν παθήσεων ἐπὶ προδιατεθειμένων ἀνδρῶν, ἐκ τῆς ἀποτόμου μεταβολῆς τῶν συνθηκῶν τοῦ βίου, δὲν ἀποκλείεται, βλέπομεν δὲ συχνάκις ἀνδρας, κατατασσομένους ἐν πλήρει φαινομενικῇ ὑγείᾳ, νὰ παρουσιάζωσιν αἴφνης, μετ' ὀλίγους ἢ πολλοὺς μῆνας ὑπηρεσίας, φαινόμενα φυματιῶδων παθήσεων, προκαλοῦντα τὴν παραπομπὴν αὐτῶν παρὰ τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν πρὸς ἀπαλλαγὴν ἢ παραχώρησιν, δοκιμαστικῆς ἀδείας. Οὕτως ἢ ἄλλως τὸ ἄξιον προσοχῆς εἶναι ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν κληρωτῶν ἢ συχνότης τῶν φυματικῶν παθήσεων βαίνει ἀτυχῶς κατ' αὐξουσαν ἀναλογίαν, τὴν ὁποίαν θὰ διαπιστώσῃ ἐν καιρῷ ἀφεύκτως καὶ ἡ στατιστικὴ συγκριτικὴ παρατήρησις, τῆς ὁποίας αἱ λεπτομέρειαι θὰ διαφωτίσουν τὴν Ὑγειονομικὴν Ὑπηρεσίαν καὶ ἐπὶ τῶν καταλλήλων μέτρων πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κακοῦ.

Ἄλλ' ὅ,τι κυρίως εἶναι πρὸ παντὸς ἄξιον νὰ ἐφελκύσῃ τὴν σύντονον προσοχὴν καὶ μέριμναν ἡμῶν εἶναι ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρατηρουμένη αὐξουσα συχνότης τῆς πνευμονικῆς ἰδία φυματώσεως μεταξὺ τῶν τάξεων τῶν μονίμων ὑπαξιωματικῶν τοῦ Στόλου. Ἡ ἐκ τῆς ἀτομικῆς μου τοῦλάχιστον πείρας ἐντύπωσις, ὡς τμηματάρχου τοῦ Ὑγειονομικοῦ Τμήματος τοῦ Ὑπουργείου, ὡς προέδρου καὶ μέλους τῆς Ἀνωτάτης Ὑγειονομικῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς διευθυντοῦ νοσοκομείου καὶ ὡς ἀρχιάτρου τῆς Θωρηκτῆς Μοίρας, ὁμολογῶ ὅτι ἐν προκειμένῳ ὁμοιάζει μὲν κατάπληξιν. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσω, ὅτι μετὰ τοὺς δύο ἡμῶν πολέμους ἐκ μόνου τοῦ θωρηκτοῦ «Ἀβέρωφ» εἶχα τὴν θλιβερὰν φροντίδα, ὡς τμηματάρχης, νὰ διεκπεραιώσω τὴν ἀποστολὴν εἰς Ἑλβετικὸν σανατόριον ἑπτὰ ἐν ὄλῳ ὑπαξιωματικῶν— ἑπτὰ ἐξ ἑνὸς μόνου πλοίου!— δι' ἔκδηλον πνευμονικὴν φυματίωσιν. Ὡς μέλος τῆς Ἀνωτάτης Ὑγειονομικῆς Ἐπιτροπῆς παρηκολούθησα καὶ παρακολουθῶ, μετὰ τῶν ἄλλων συναδέλφων, θεωρίαν ὀλόκληρον νέων ὑπαξιωματικῶν ὄλων τῶν κλάδων, λαμβανόντων κατ' ἀνάγκην μακράς, ἀλλεπαλλήλους καὶ ἀνωφελεῖς πολλάκις ἀδείας, ἵνα μὴ ριφθοῦν πάσχοντες καὶ ἄποροι εἰς τοὺς δρόμους, διὰ τῆς αὐστηρᾶς

ἐφαρμογῆς τοῦ Νόμου. Ὡς ἀρχίατρος τῆς Θωρηκτικῆς Μοίρας, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἔσχον τὴν αὐτὴν θλιβερὰν κατάπληξιν ἐκ τῆς συχνῆς παρουσιάσεως φυματικῶν ὑπαξιωματικῶν παρὰ τῶν ἰατρῶν τοῦ Στόλου. Τὴν ἐντύπωσίν μου ταύτην ἔσπευσα ν' ἀναφέρω πρὸς τὸν τότε ἀρχηγὸν τῆς Μοίρας ὑποναύαρχον κ. Παπαχρηστον, νὰ προτείνω δὲ τὴν ἐνέργειαν εὐρείας εἰδικῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν πληρωμάτων τοῦ Στόλου διὰ τὴν πάθησιν ταύτην, πρὸς βεβαίωσιν ἀφ' ἑνὸς ἐκδήλων φυματιώσεων, ἀγνοουμένων ἢ ἀποκρυπτομένων παρὰ τῶν πασχόντων, πρὸς ἐξακριβώσιν δ' ἐξ ἄλλου συναφῶν παθήσεων ἢ προδιαθετικῶν δυσκρασιῶν καὶ ἰατρικὴν ἐπιτήρησιν τῶν παρουσιαζόντων τοιαύτας. Καὶ ὁ μὲν ἀρχηγὸς τῆς Μοίρας, εὐλόγως θορυβηθεὶς ἐκ τοῦ φαινομένου, ἔσπευσε νὰ διατάξῃ ἐπείγοντως τὴν ἐπιθεώρησιν ταύτην, ἣτις καὶ ἤρξατο ἐκτελουμένη μετὰ ζήλου παρὰ τῶν ἰατρῶν τοῦ Στόλου, ἀλλὰ τὰ ἐπελθόντα γεγονότα καὶ ἡ διασπορὰ τῶν πληρωμάτων εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν ὑπηρεσίας ἀνέκοψαν μοιραίως τὴν πρόοδον τῆς ἐπιθεωρήσεως καὶ τὴν συναγωγὴν τῶν ἐντεῦθεν συμπερασμάτων καὶ ἐνεργειῶν. Ὅπωςδὴποτε τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονὸς εἶναι, ὅτι διὰ λόγους, τῶν ὁποίων ἡ πρόχειρος ἐκτίμησις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προαγάγῃ εἰς θετικὰ συμπεράσματα, ἀλλὰ τῶν ὁποίων ἡ ἀπηκριβωμένη μελέτη ἐπιβάλλεται εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ναυτικῶν ἡμῶν πραγμάτων, ἡ φυματίωσις λυμαίνεται ἐπικινδύνως τὰς τάξεις τῶν μονίμων ὑπαξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ στρατεύματος. Πρόκειται ἄρα γε περὶ μολύνσεως ὑποθαλαπομένης ἐκ τούτων ἢ ἐκείνων τῶν λόγων — καὶ ὑπάρχουν καταφανεῖς τοιοῦτοι — μολύνσεως, τῆς ὁποίας τὰ αἷτια εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐκριζώσωμεν διὰ καταλλήλων μέτρων; Πρόκειται περὶ ὠρισμένων καὶ σταθερῶν ἐπιβλαβῶν ἐπιδράσεων τοῦ εἴδους ὠρισμένων ὑπηρεσιῶν ἢ καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ἐνδικοιτήσεως τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐντὸς τῶν πλοίων; Πρόκειται περὶ συνδρομῆς διαφόρων ἄλλων νοσηρῶν παραγόντων, τῶν ὁποίων ἡ ὑπαρξίς ἐν τῇ ναυτικῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ ζωῇ δεῖται εἰδικῆς ἐξακριβώσεως; Ἡ γνώμη μου εἶναι, ὅτι ἴσως πρόκειται περὶ ὅλων αὐτῶν μεμονωμένως καὶ ἐν συνόλῳ, κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις. Ἄλλ' εἰς τὴν πρόχειρον αὐτὴν ἐπισκόπησιν μιᾶς θλιβερᾶς καταστάσεως δὲν ἀπόκειται βεβαίως ἡ διευκρίνισις αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων. Ἡ ἀπλὴ ὑπόδειξις γεγονότων καὶ ἡ πιστοποιήσις φαινομένων, κατὰ τὸ παρόν, πρὸς ὑποκίνησιν ἀκριβεστέρως μελέτης τοῦ ζητήματος ἀποτελεῖ τὴν φιλοδοξίαν τῶν γενικῶν αὐτῶν γραμμῶν.

Καὶ ὑπάρχουν μὲν βεβαίως πρόχειρα μέτρα, ἅτινα πᾶς πεπειραμένος ναυτικός ἰατρός θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποδείξῃ ἐν προκειμένῳ πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κακοῦ. Καὶ ἐπὶ τούτων ἴσως ἐπανέλθῳ βραδύτερον ἐπικαλούμενος ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τὴν συμβολὴν τῆς πείρας τῶν λοιπῶν συναδέλφων, οἵτινες δύνανται, νομίζω, ν' ἀπευθύνουν πρὸς τὴν «Ναυτικὴν Ἐπιθεώρησιν» τὰς ἰδίας αὐτῶν παρατηρήσεις καὶ γνώμας. Ἡ ἔρευνα μεγάλων ζητημάτων ὅλων τῶν κλάδων δύναται νὰ εὔρη ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ ἐπίσημον βῆμα συζητήσεως, πολλαχῶς καρποφόρου, ὑποθέτω δὲ ὅτι καὶ ἡ γνώμη τῶν διευθυνόντων τὴν νέαν ἐπιστημονικὴν ταύτην ὑπηρεσίαν τοῦ Β. Ναυτικοῦ δὲν εἶναι διαφορετικὴ ἐν προκειμένῳ. Ὅτι ὅμως πρὸ πάσης ἄλλης λεπτομερεστέρας ἐρεῦνης τοῦ ζητήματος τῆς φυματιώσεως ἐν τῷ Β. Ναυτικῷ ἐνδείκνυται ἐπειγόντως εἶναι ἡ πρόνοια περὶ θεραπείας καὶ ἀπομονώσεως τῶν ἤδη πολυαριθμῶν πασχόντων, οἵτινες εἴτε ἀπαλλασσόμενοι τῶν τάξεων εἴτε ἀποστελλόμενοι εἰς μακρὰς ἀδείας, ὑπὸ τὰς βιωτικὰς συνθήκας τῆς τάξεώς των, τὴν μὲν ἰδίαν αὐτῶν κατάστασιν οὐδαμῶς βελτιοῦσι, μεταφέρουν δὲ ἀπλῶς ἀπείρους μολυσματικὰς ἐστίας ἀπὸ τῶν κόλπων τοῦ στρατεύματος εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας.

Εὐτυχῶς ὑπάρχει μία σχετικὴ λύσις, ὡς πρὸς τὴν λεπτομέρειαν ταύτην τοῦ κατὰ τῆς φυματιώσεως γενικοῦ ἀγῶνος, καὶ ἡ λύσις αὕτη, κατὰ σύμπτωσιν, ἀποβαίνει ἐπίκαιρος. Πρὸ τινων ἐτῶν ὁ ἀρχίατρος κ. Π. Μητσάκης, πραγματευόμενος ἐν τῷ Α' Συνεδρίῳ κατὰ τῆς Φυματιώσεως τὸ ζήτημα τοῦτο, εἶχε προτείνει τὴν ἐν συνεργασίᾳ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ὑπουργείου μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν Ἱδρυσιν κοινοῦ σανατορίου τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν Στρατοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ παραπέμπωνται πρὸς νοσηλείαν καὶ ἀπομόνωσιν ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοί, ὀπλίται καὶ ναῦται. Ἡ γνώμη τοῦ ἀξιοτίμου συναδέλφου ἐπεκροτήθη γενικῶς τότε, ἡ ἐκτέλεσις ὅμως αὐτῆς προσέκρουσεν εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν μέσων, ὡς συμβαίνει συνήθως. Ἦδη ἐπὶ τῆς Πάρνηθος ὑψοῦται τὸ πρῶτον παράπηγμα Ἑλληνικοῦ σανατορίου, μέλλοντος νὰ ἰδρυθῇ ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Φούγκ. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς κλιματικῆς δοκιμῆς, ἡ ὁποία ἐγένετο διὰ τοῦ πρώτου ἰδρυθέντος προχείρου παραπήγματος, ὑπῆρξαν εὐνοϊκώτατα. Τὸ ζήτημα ἐν τούτοις τῆς συγκοινωνίας πρὸς τὴν ὠραίαν ἀκρόρειαν ἀπησχόλει τοὺς ἀρμοδίους. Ἦδη μετὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν καὶ ἐκτελουμένην ἴσως τὴν στιγμὴν αὐτὴν χάραξιν ἀμαξιτῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς Πάρνηθος, τὰ

στρατιωτικὰ ὑπουργεῖα πρὸς ἐκτέλεσιν ἑνὸς ἔργου ἐπειγούσης σκοπιμότητος καὶ φιλανθρωπίας, διὰ τε τὸ στράτευμα καὶ τὴν κοινωνίαν, δύνανται νὰ ἰδρύσουν τὰ ἀνάλογα αὐτῶν φθισιατρικὰ παραπήγματα. Ζήτημα προσωπικοῦ καὶ ζήτημα ὑγειονομικοῦ ὑλικοῦ δὲν ὑφίσταται εὐτυχῶς διὰ τὰ στρατιωτικὰ ὑπουργεῖα, ἢ μόνη δὲ δαπάνη, ἢ μέλλουσα νὰ ἐπιβαρύνῃ τοὺς προϋπολογισμοὺς αὐτῶν, ἀπομένει ἢ δαπάνη τῶν κτιρίων, ἣτις δύναται νὰ ἐξευρεθῇ διὰ διαφόρων συνδυασμῶν, τοὺς ὁποίους δὲν εἶμαι ἀρμόδιος νὰ ὑποδείξω. Ἄλλ' ἢ ἀπόδοσις τοῦ ἔργου εἰς κεφάλαια ὑγείας καὶ κεφάλαια φιλανθρωπίας θ' ἀποβῆ ἀνυπολόγιστος ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Καὶ οὕτω τὸ Στράτευμα, τὸ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν, θ' ἀνυψωθῇ καὶ κατὰ τοῦτο εἰς φιλόστοργον μητέρα, περιθάλπουσαν, σφύζουσαν, παρηγοροῦσαν καὶ ἐκτείνουσαν τὴν εὐεργετικὴν αὐτῆς δρᾶσιν πέραν ἀκόμη τῶν στρατῶνων καὶ πέραν τῶν ὀπλων.

Π. Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Ἄρχίατρος Β. Ν.

Σ. Ν. Ε. Ἡ «Ναυτικὴ Ἐπιθεώρησις» θὰ θεωρηθῇ εὐτυχῆς, ἂν συντελέσῃ, διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν γνωμῶν τῶν εἰδικῶν, εἰς τὴν σταυροφορίαν κατὰ τῆς ἐν τῷ Ναυτικῷ ἑξαπλώσεως τῆς φυματιώσεως, προάγουσα τὴν μελέτην περὶ τῶν λεπτέων μέτρων.

ΕΚΔΟΣΙΣ

ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ Η. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΓΕΝ. ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ Β. Ν.

25 Μαρτίου 1917

ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ:

ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ. — ΝΑΥΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΗ. — ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΝ — ΤΟΡΠΙΛΛΑΙ ΚΑΙ ΝΑΡΚΑΙ. — ΝΑΥΠΗΓΙΑ — ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ. — ΕΚΡΗΚΤΙΚΑΙ ΥΛΑΙ. — ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑ. — ΝΑΥΤΙΚΑΙ ΜΗΧΑΝΑΙ. — ΝΑΥΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. — ΝΑΥΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ. — ΝΑΥΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ. — ΑΕΡΟΠΟΡΕΙΑ. — ΕΠΑΚΤΙΟΣ ΑΜΥΝΑ. — ΣΥΝΔΕΔΥΑΣΜΕΝΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΣΤΟΛΟΥ. — ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΦΟΡΩΝΤΑ ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ. — ΝΑΥΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ. — ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΣΤΟΛΩΝ. — ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ. — ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ Β. ΝΑΥΤΙΚΟΥ. — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. — ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΝ ΚΛΠ.

ΤΙΜΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Διὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς θαλάσσης καὶ ξηρᾶς . . .	Δραχ. 6
Διὰ τοὺς ἰδιώτας	» 12
Συνδρομαὶ ἐξωτερικοῦ	Φρ. Χρ. 15

Αἱ συνδρομαί, ἀπαραιτήτως προπληρωτέαι, εἶνε ἐτήσια ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου καὶ λήγουσαι τὴν 31ην Δεκεμβρίου.

Εἰδικῶς διὰ τὸ τρέχον ἔτος, ἐπειδὴ ἡ ἔναρξις τῆς ἐκδόσεως δὲν συνέπεσε κατ' Ἰανουάριον, ἡ συνδρομὴ τῶν μὲν ἀξιωματικῶν ὠρίσθη εἰς Δραχ. 5 ἢ δὲ τῶν ἰδιωτῶν » » 10

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. ΔΥΟ

Ἐπιστολαί, αἰτήσεις πρὸς ἐγγραφήν, ἀποστολὴ μελετῶν ἢ ἀρθρῶν πρὸς δημοσίευσιν κτλ. ἀπευθύνεται:

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ Β. ΝΑΥΤΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΣ

Αιτήσεις πρὸς ἐγγραφήν δὲν γίνονται δεκταὶ ἂν δὲν συνοδεύωνται ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς εἰς χαρτονόμισμα ἢ ταχυδρομικὴν ἐπιταγήν.

Τὰ βιβλιοπωλεῖα ἀπολαμβάνουσιν ἐκπτώσεως 20 % ἐπὶ τῶν πωλουμένων τευχῶν, καὶ 10 % ἐπὶ τῶν συνδρομῶν τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐγγραφομένων συνδρομητῶν.